

ONDERWIJS

NASCHOLING VOOR TANDARTSEN

DEEL II. MENINGEN EN WENSEN VAN DOCENTEN

K. K. OUWENS, socioloog^{*)}*Trefwoorden:* Postacademisch onderwijs – Behoeftenonderzoek

1. Inleiding

In het najaar van 1985 heeft het bureau Veldkamp Marktonderzoek B.V. in opdracht van het Orgaan Post-Academisch Onderwijs Tandheelkunde (Orgaan PAOT) een verkennend kwalitatief onderzoek uitgevoerd onder algemeen praktizerende tandartsen en onder docenten tandheelkunde.

Doel van dit onderzoek was het leggen van een grondslag voor formulering van een public relations-beleid voor het Orgaan PAOT. Daartoe moest inzicht worden verkregen in de meningen en wensen die onder algemeen-practici en docenten leven ten aanzien van het deelnemen, c.q. meewerken aan nascholingscursussen, in het bijzonder aan cursussen van het Orgaan PAOT.

De uitkomsten van dit onderzoek – die in januari 1986 in rapportvorm aan het Orgaan PAOT zijn aangeboden – zijn op verzoek van de Redactie van het Nederlands Tijdschrift voor Tandheelkunde en met toestemming van het Orgaan PAOT bewerkt tot twee artikelen. Het eerste is in het vorige nummer van dit tijdschrift verschenen (Ned Tijdschr Tandheelkd 1986; 93: 462-6) en beschrijft de opvattingen van algemeen-practici.¹ De nu voorliggende bijdrage gaat nader in op de wensen en meningen van docenten, zoals die naar voren zijn gebracht tijdens een tweetal groepsdiscussies. Aan deze discussies is deelgenomen door docenten van de universiteiten van Amsterdam, Utrecht, Nijmegen en Groningen. Een beschrijving van de opzet en uitvoering van het gehele onderzoek is opgenomen in het eerste artikel. Hier wordt daarom met een verwijzing naar deze tekst volstaan.¹

2. Uitkomsten groeps gesprekken docenten

2.1. Beschrijving van de gespreksgroepen

Voor deelname aan de groepsdiscussies zijn docenten uitgenodigd die ervaring

^{*)} De auteur was ten tijde van de uitvoering van het in dit artikel beschreven onderzoek werkzaam bij Veldkamp Marktonderzoek B.V. te Amsterdam. Thans is hij als stafmedewerker verbonden aan Intomart Qualitatief B.V. in Hilversum.

hebben met het geven van aanvullende scholing, of die daarvoor gezien hun aanleg en/of onderwijsopdracht in aanmerking komen.

Aan beide groeps gesprekken is door acht docenten deelgenomen. De twee gespreks-groepen laten zich als volgt beschrijven.

In *Utrecht* zijn van de acht gespreksdeelnemers drie afgestudeerd aan de rijksuniversiteit te Utrecht, drie aan de Vrije Universiteit, één aan de Universiteit van Amsterdam en één aan de Katholieke Universiteit te Nijmegen. Hun jaren van afstuderen zijn 1954, 1961, 1971, 1973, 1974, 1975, 1976 en 1977.

Zeven hebben hun hoofdbetrekking aan een universiteit (R.U.U., V.U. of U.v.A.), één bij een militaire tandheelkundige dienst; vijf hebben naast hun hoofdbetrekking nog een gedeeltelijke praktijk, variërend van een halve dag tot twee dagen per week. De vakgebieden of specialismen waarmee deze docenten zich in hoofdzaak bezighouden, zijn parodontologie (2×), cariologie/endodontologie, microbiologie, anatomie/prothetiek, kronen en bruggen, kindertandheelkunde en kaakchirurgie. De meesten hebben na hun afstuderen op hun vakgebied aanvullende opleidingen gevolgd. Degenen die aan een universiteit verbonden zijn, hebben allen naast een onderwijstaak tevens een onderzoektaak en een bestuurs-/beheerstaak. De mate waarin men met bestuurs-/beheerstaken is belast, loopt evenwel sterk uiteen.

In *Zwolle* zijn van de acht gespreksdeelnemers drie afgestudeerd aan de rijksuniversiteit te Groningen, drie aan de rijksuniversiteit te Utrecht en twee aan de Katholieke Universiteit te Nijmegen. De jaren van afstuderen zijn 1947, 1967 (2×), 1976, 1977, 1980, 1982 en 1983.

Zeven hebben hun hoofdbetrekking aan een universiteit (R.U.G., K.U.N.), voor één is het universitaire dienstverband (R.U.G.) nevenbetrekking naast een eigen praktijk. Van degenen voor wie de universitaire betrekking hoofdbetrekking is, hebben vijf daarnaast voor één tot twee dagen in de week een eigen praktijk en doet één wekelijks tweeënehalve dag patiënten-behandeling binnen de subfaculteit.

De vakgebieden of specialismen waarop men (vaak via een aanvullende opleiding) in hoofdzaak werkzaam is, zijn materiaal-kunde/kunststofrestauratie, orthodontie, parodontologie, prothetiek, preventieve tandheelkunde, mondheelkunde, restaura-

Samenvatting:

Dit artikel is het tweede van twee bijdragen, waarin de uitkomsten worden beschreven van een kwalitatief onderzoek naar de wensen en meningen van algemeen-practici en docenten ten aanzien van aanvullende scholing, in het bijzonder zoals die wordt aangeboden door het Orgaan PAOT.

In de eerste bijdrage zijn de meningen van algemeen-practici besproken. In dit artikel wordt aandacht besteed aan de opvattingen van docenten.

De motieven van docenten om aanvullend onderwijs te verzorgen zijn in belangrijke mate persoonlijk getint. Men vindt het leuk om onderwijs te geven en ervaart het verzorgen van aanvullende scholing voor collega's als bevredigend, stimulerend en enthousiasmerend. Door de grote respons en het contact met de praktijk is tevens sprake van feedback die de eigen onderzoek- en onderwijs-activiteiten ten goede komt.

Daarnaast spelen overwegingen een rol die op de subfaculteit/vakgroep betrekking hebben. Het verzorgen van aanvullend onderwijs is een mogelijkheid om de activiteiten van de vakgroep uit te dragen en te toetsen aan de praktijk. Het verzorgen van cursussen voor het Orgaan PAOT levert bovendien voor de subfaculteit/vakgroep geld op, waardoor ruimte kan ontstaan om extra activiteiten te ontplooiën.

Het Orgaan PAOT en de subfaculteiten slagen er echter nog onvoldoende in om een voor het verzorgen van PAOT stimulerend klimaat te scheppen. Van het Orgaan PAOT gaat onvoldoende enthousiasmerende werking uit en de praktische ondersteuning van docenten is beperkt. De subfaculteiten zijn mentaal niet op PAOT ingesteld en maken – mede door de ondoorzichtige en trage financiële afwikkeling – voor het verzorgen van cursussen voor het Orgaan PAOT onvoldoende formatie vrij. Daardoor wordt een (te) groot beroep gedaan op de inzet en de vrije tijd van docenten.

tie van het gemutileerde gebit en het functioneren van het kauwstelsel.

Allen hebben naast een onderwijstaak tevens een onderzoektaak; bij twee ligt op onderzoek een even zware zo niet zwaardere nadruk als op onderwijs. Vijf hebben ook nog bestuurs-/beheerstaken.

Van de in totaal zestien docenten die aan deze gesprekken hebben deelgenomen, ontplooiën twaalf regelmatig activiteiten die in ruime zin tot aanvullende scholing

gerekend kunnen worden. Deze activiteiten lopen uiteen van voordrachten in informeel verband tot formele cursussen in het buitenland. In veel gevallen is men op meer fronten en in verschillende kaders actief. De volgende worden genoemd: Orgaan PAOT; Dental Centre for Postgraduate Courses (Pameijer/Burgers); Hoytema Stichting; W.T.A.; ziekenfonds; congressen (binnenland en buitenland); symposia (binnenland en buitenland); kringavonden; klinische avonden; commerciële bedrijven, waaronder dental depots; overige cursussen (binnenland en buitenland, veelal op persoonlijke titel).

Zeven gespreksdeelnemers geven daadwerkelijk cursussen voor het Orgaan PAOT, één heeft dit voorheen gedaan. In de meeste gevallen geven zij, naast de activiteiten voor het Orgaan PAOT, ook voordrachten en/of cursussen in ander verband.

Vier gespreksdeelnemers ontplooiën naast de eigenlijke betrekking (nog) geen verdere onderwijsactiviteiten.

2.2. Belangstelling voor het volgen van aanvullende scholing

Tijdens de groepsgesprekken met docenten is ook kort gesproken over nut en noodzaak voor tandartsen van het volgen van aanvullende scholing en over de vraag hoe groot het bereik van aanvullende scholing is.

Men is van mening dat tandartsen aanvullende scholing behoren te volgen, althans ontwikkelingen in het vak behoren bij te houden; dat is een academische plicht ('het afstuderen moet je zien als een voorlopig brevet'), en in zekere zin ook een morele plicht. Men denkt daarbij niet alleen of niet zozeer aan het volgen van de laatste theoretische inzichten, maar vooral ook aan nieuwe methoden en materialen, die immers in de praktijk vaak verbeteringen blijken. Omdat een tandarts in principe de plicht heeft zo goed mogelijk werk te leveren, behoort hij zich van vernieuwingen en verbeteringen op de hoogte te stellen. Men realiseert zich overigens wel dat hier praktische beperkingen liggen omdat niet alle vernieuwingen en perfectioneringen in de dagelijkse praktijk haalbaar zijn, zeker niet binnen het bestaande systeem van ziekenfondsvergoedingen. 'We moeten niet overdrijven en te veel willen perfectioneren.'

Voor dit bijhouden van ontwikkelingen en vernieuwingen in het vak staan de tandarts verschillende bronnen ter beschikking. De docenten zien het volgen van cursussen van het Orgaan PAOT niet als de enige of de enig deugdelijke bron van aanvullende scholing. Tandartsen kunnen veel halen uit bijvoorbeeld het volgen van de literatuur, het bijwonen van lezingen en kringavonden

en van demonstraties van dental depots. Men wil dan ook niet zonder meer spreken van een noodzaak van het volgen van cursussen van het Orgaan PAOT.

De docenten hebben geen duidelijk beeld van de mate waarin tandartsen ook daadwerkelijk iets aan aanvullende scholing doen. Wel heeft men de indruk dat veel tandartsen te weinig doen en hun vak onvoldoende systematisch bijhouden: 'Er is een grote groep niet-geïnteresseerden.' De docenten die in verschillende verbanden regelmatig aanvullende scholing verzorgen zeggen ook te merken dat ze regelmatig dezelfde gezichten tegenkomen: 'er is een vaste groep van geïnteresseerden', 'degenen die je eigenlijk zou moeten hebben, die krijg je niet'. Dit geldt zeker ook voor de cursussen van het Orgaan PAOT.

Voor zover tandartsen wel aanvullende scholing volgen, bestaat daarvoor – naar de mening van de docenten – een aantal motieven:

- Tandartsen zijn soms zeer aan hun beroep verknocht. Om hun beroep zo intensief mogelijk te kunnen beoefenen willen ze volledig op de hoogte blijven van ontwikkelingen en vernieuwingen: 'uit liefde voor het vak', 'de vakfanaten'.

- Men voelt zich tegenover de patiënt gehouden zo goed mogelijk werk te leveren. Daartoe dient men alert en kritisch te blijven op het eigen werk en op de hoogte te blijven van vernieuwingen en mogelijke verbeteringen.

- Tandartsen worden in de praktijk geconfronteerd met concrete problemen, die zij soms op basis van aanwezige kennis en ervaring niet kunnen oplossen en waarvoor aanvullende scholing gewenst is.

- Door de praktijkverkleining en door de algehele verbetering van de gebitsstoestand is er tijd en gelegenheid gekomen om meer te doen dan alleen 'E.H.B.O.-tandheelkunde', en meer aandacht te besteden aan behandeling volgens termijnplanning, bijzondere verrichtingen en in het algemeen verbetering van de kwaliteit. Deze verandering van karakter van de algemene praktijk maakt soms aanvullende scholing wenselijk.

- Patiënten zijn gebitsbewuster en mondiger geworden en stellen hogere eisen aan de instelling van de tandarts en aan het werk dat hij levert. Aanvullende scholing kan de tandarts in staat stellen beter aan deze hogere eisen tegemoet te komen.

- De toenemende tandartsdichtheid en de toenemende mondigheid van patiënten leiden ook tot een grotere mobiliteit van patiënten. Uit een oogpunt van patiëntenbinding en patiëntenwerving kan het daarom nuttig of wenselijk zijn zich te profileren als een tandarts die alert en intensief met zijn beroep bezig is en die kwalitatief goed werk levert. Het volgen van aanvullende scholing kan hieraan bijdragen.

Ondanks deze overwegingen doen veel tandartsen niet intensief of systematisch aan aanvullende scholing. Bij de bespreking van mogelijke oorzaken van dit verschijnsel is vooral aandacht besteed aan factoren die voor tandartsen (blijkbaar) een drempel kunnen vormen om zich in te schrijven voor cursussen van het Orgaan PAOT. De docenten opperen dat de volgende aspecten een rol kunnen spelen:

- De hierboven genoemde motieven spelen niet voor alle tandartsen en in alle regio's in dezelfde mate een rol. Wellicht zijn in de provincie patiënten iets minder kritisch en mobiel. Sommige tandartsen zijn ook erg ingespeeld geraakt op de E.H.B.O.-tandheelkunde: 'zo lang de vullingen er niet uitvallen zijn ze eigenlijk wel tevreden.'

- De cursussen van het Orgaan PAOT hebben een universitair karakter en worden voor een deel ook in de vestigingsplaatsen van de subfaculteiten gegeven. Daardoor zijn ze voor veel tandartsen niet makkelijk bereikbaar: 'de periferie is vaak geografisch en mentaal ver weg', 'het Orgaan PAOT gaat misschien onvoldoende het land in'.

- De cursussen van het Orgaan PAOT worden soms ervaren als te academisch en te weinig praktijkgericht. Men hoort soms klachten als 'te basaal', 'te theoretisch'.

- De cursussen van het Orgaan PAOT zijn soms onvoldoende afgestemd op de mentaliteit van algemeen-practici en op het feit dat algemeen-practici geen student meer (willen) zijn. Deelnemende tandartsen ervaren soms een zeker afstand tot de docent: 'ze vinden de docenten wel eens wat hautain'.

- Het werken in kleine groepen brengt met zich mee dat de deelnemers zich wel eens meer dan ze lief is op de vingers moeten laten kijken: 'ze kunnen wel eens tegen de lamp lopen', 'het is in zekere zin collegiale toetsing ten top'.

- Cursussen van het Orgaan PAOT worden gegeven door Nederlandse docenten, wier opvattingen en werkwijze men voor een deel kent. Daardoor leeft soms het idee van 'déjà vu'.

- Het inschrijfgeld voor cursussen van het Orgaan PAOT wordt door veel tandartsen als hoog ervaren; ook de docenten zelf vinden de prijzen soms aan de hoge kant. Een vervelend aspect daarbij is, dat men soms merkt dat de deelnemers denken dat de hoge prijzen voortvloeien uit het feit dat de docenten een extra financiële vergoeding krijgen: 'ik begin altijd met te zeggen dat ik er zelf niets van in mijn zak steek'.

2.3. Motieven om aanvullend onderwijs te verzorgen

De docenten die aanvullend onderwijs verzorgen doen dit over het algemeen met enthousiasme. Men vindt het nuttig, leuk,

stimulerend en bevredigend. Op de vraag naar meer specifieke motieven, noemt men een groot aantal overwegingen. We zullen deze overwegingen hieronder bespreken en ze toespitsen op de motivering om cursussen voor het Orgaan PAOT te verzorgen.

De opgesomde overwegingen kunnen verdeeld worden in overwegingen vanuit de subfaculteit/vakgroep/afdeling en meer persoonlijke overwegingen.

Overwegingen vanuit de subfaculteit/vakgroep/afdeling

– Voor het verzorgen van PAOT bestaat een forse overweging: het is een in de wet vastgelegde taak van de subfaculteiten.

– Het verzorgen van PAOT is voor een vakgroep een mogelijkheid om zich naar buiten te presenteren en te profileren. In tijden van bezuinigingen en samenvoegingen is dit een niet onbelangrijk aspect ('survival').

– Het verzorgen van cursussen voor het Orgaan PAOT brengt voor de vakgroep geld op, waardoor vakgroepsactiviteiten verder kunnen worden ontwikkeld, de continuïteit kan worden versterkt en mogelijk mensen kunnen worden aangesteld. Dit argument geldt natuurlijk vooral (of alleen) in het geval dat de verrekening zo is geregeld, dat de vergoeding direct aan de vakgroep ten goede komt.

– Het verzorgen van PAOT is voor een vakgroep (zeker als het een onderzoekafdeling betreft) een mogelijkheid om uitleg te geven over en in zekere zin ook verantwoording af te leggen van de dagelijkse activiteiten.

– Het verzorgen van PAOT is een mogelijkheid om ideeën, opvattingen en werkwijzen te bezien in het kader van de concrete praktijk en te toetsen aan de mening en mogelijkheden van algemeen-practici. Deze feed-back geeft nuttige impulsen aan het eigen werk binnen de vakgroep en (daardoor) aan de vakgroep als geheel: 'het werkt bevruchtend'.

– Het geven van onderwijs aan collega's stelt extra eisen: 'je moet er een stukje bij doen', 'je moet meer op je tenen staan'. Men ervaart dit als stimulerend en het werkt in positieve zin door in het normale onderwijs aan studenten.

Persoonlijke overwegingen

– De meeste docenten geven graag onderwijs en vinden het leuk kennis en vaardigheden aan anderen over te dragen. Bij het geven van PAOT is men samen met collega's intensief met het vak bezig; dit is zeer bevredigend en onderhoudt het enthousiasme. Voor de meeste docenten zijn dit enthousiasme en deze mentale beloning de voornaamste en primaire drijfveer om aan

het verzorgen van PAOT mee te werken.
– Het geven van onderwijs aan collega's stelt extra eisen, maar geeft ook veel respons. Daarom is het leuker en bevredigender dan het geven van onderwijs aan studenten.

– Bij het verzorgen van PAOT heeft men, meer dan bij het geven van onderwijs aan studenten, het gevoel dat men in een behoefte voorziet.

– Uitgenodigd worden voor het verzorgen van PAOT (meestal op persoonlijke titel) ervaart men toch een beetje als vererend; PAOT-docent zijn streelt ook de ijdelheid.

– Eén van de jongere docenten die nog geen PAOT geeft, ziet in het verzorgen van cursussen voor het Orgaan PAOT ook een mogelijkheid om zijn eigen positie binnen de vakgroep te verstevigen en zijn plaats ook in de toekomst waar te maken.

2.4. Mogelijkheden en handicaps

De voorwaarden die voor universitaire docenten worden geschapen voor het verzorgen van cursussen voor het Orgaan PAOT zijn onvoldoende. Vooral binnen de subfaculteiten ligt een aantal problemen:

– Binnen de Nederlandse subfaculteiten zijn geen aparte afdelingen voor het verzorgen van PAOT.

– De financiële afwikkeling is traag, ondoorzichtig en niet uniform geregeld. Vergoeding voor geïnvesteerde formatie vloeit vaak niet (direct) toe aan de betreffende vakgroepen, laat staan dat er sprake is van voorfinanciering.

– Vakgroepen en individuele docenten worden hierdoor niet gestimuleerd om aan PAOT medewerking te verlenen, er wordt geen of onvoldoende formatie voor PAOT gereserveerd en PAOT wordt niet opgenomen in functie-omschrijvingen.

– De door het Orgaan PAOT vastgestelde urenvergoeding die subfaculteiten/vakgroepen voor het verzorgen van cursussen ontvangen, is in veel gevallen onvoldoende. De voor het geven van een cursus benodigde kennis is meestal wel voorhanden, maar opzet, vormgeving en presentatie blijken zeer tijdrovend (bijvoorbeeld het vervaardigen van diareeksen), evenals de praktische en facilitaire voorbereiding van cursussen die niet 'in eigen huis' worden gegeven. Dit bezwaar betreft in het bijzonder nieuw op te zetten cursussen.

Dit alles leidt in de eerste plaats tot het ontbreken van stimulerende voorwaarden. Waar (desondanks) toch cursussen voor het Orgaan PAOT worden verzorgd, betekent het verder dat men tijd moet 'stelen' van andere taken en dat men bovendien in bijna alle gevallen ook nog de nodige vrije tijd moet investeren, die noch in geld noch in tijd gecompenseerd wordt ('een financiële vergoeding is niet echt nodig, maar zou toch wel leuk zijn'). Hierdoor wordt een erg groot beroep gedaan op de inzet en

het enthousiasme van individuele docenten en is het des te navranter dat docenten geregeld worden geconfronteerd met cursisten die ervan overtuigd zijn dat het verzorgen van cursussen voor het Orgaan PAOT voor docenten een makkelijke en ruime bijverdienste is.

Verder wordt gestipuleerd dat de mentaliteit op de subfaculteiten niet op het geven van PAOT is ingesteld. De nadruk ligt, naast het normale onderwijs, sterk op onderzoek en het vervaardigen van publikaties. Het verzorgen van PAOT-cursussen staat niet in hoog aanzien en levert voor de universitaire loopbaan geen extra 'credits' op: 'voor je carrière moet je geen PAOT geven'.

Een gemis is ook het ontbreken van voldoende facilitaire ondersteuning. Het Orgaan PAOT is op het verlenen van facilitaire ondersteuning niet ingericht, en ook de subfaculteiten kunnen vaak niet voldoende ondersteuning geven. Weliswaar verrichten de coördinatoren veel nuttig werk, maar er blijven tal van niet-inhoudelijke werkzaamheden, die soms zeer tijdrovend zijn en die men wel uit handen zou willen geven.

Vooral bij cursussen die niet in eigen huis worden gegeven, moet ook veel (niet-gecompenseerde) tijd worden gestoken in allerlei 'huishoudelijke' bezigheden, zoals het controleren van de zalen ('ik ga altijd een dag van tevoren even kijken'), het opstellen en afbreken van apparatuur en dergelijke. Men vindt dit weliswaar niet echt een ramp en realiseert zich ook dat het moeilijk en kostbaar is om een volledig facilitair apparaat op te zetten dat kan inspelen op eisen van cursussen en wensen van docenten, maar men vindt de huidige situatie toch niet bevredigend: 'de praktijk leert dat je het beter allemaal zelf kunt doen, dan gaat het tenminste goed'.

2.5. Het Orgaan PAOT

Het beeld dat men van het Orgaan PAOT heeft, is tamelijk vlak en enigszins onpersoonlijk. Men ziet het Orgaan als een wat ambtelijke en vooral administratieve instelling. De contacten die men ermee heeft, liggen ook vooral op het administratieve vlak.

Over de wijze waarop het Orgaan PAOT als administratief centrum functioneert is men – enige incidentele kritiek daargelaten – over het algemeen tevreden; men maakt hierover althans weinig opmerkingen.

Over het beleid van het Orgaan PAOT heeft men doorgaans een weinig expliciete mening. Men is als docent in de eerste plaats concreet gericht op het geven van cursussen en niet op algemene beleidsbepaling en beleidsuitvoering. Niettemin heeft men ten aanzien van het beleid wel een aantal specifieke wensen, zoals ook in

de voorgaande paragrafen is gebleken. Wanneer daarnaar als afsluiting van de groeps gesprekken nogmaals wordt gevraagd, onderstreept men het volgende:

– Het financiële beleid moet doorzichtiger worden gemaakt en de financiële compensatie en de afwikkeling daarvan met de vakgroepen moet beter worden geregeld.

– Men zou zich tegenover de docenten financieel wat ruimhartiger kunnen opstellen. Vergeleken met andere instellingen die cursussen verzorgen, is de financiële vergoeding door het Orgaan PAOT karig, zeker gezien het feit dat men over het algemeen (soms ook op zaterdagen) meer uren moet investeren dan men door de vakgroep wordt vrijgesteld.

– Het Orgaan PAOT is te onpersoonlijk; er gaat te weinig enthousiasmerende en stimulerende werking van uit.

– Het Orgaan PAOT zou zich marktbewuster en marktgericht moeten opstellen, meer moeten inspelen op eisen en behoeften van algemeen-practici, beter inzicht moeten scheppen in de aard en het (mogelijke) nut van de aangeboden cursussen en meer aandacht moeten besteden aan de (methode van) werving van cursisten.

3. Discussie

Docenten hebben voor het verzorgen van cursussen voor het Orgaan PAOT een aantal motieven. Deze motieven hebben deels betrekking op de vakgroep waarin men werkzaam is, maar zijn voor een deel ook van meer persoonlijke aard.

Over het algemeen ziet men het verzorgen van cursussen voor het Orgaan PAOT als een mogelijkheid om de activiteiten van de vakgroep uit te dragen en te toetsen aan de praktijk, dat wil zeggen aan de eisen en behoeften van algemeen-practici. Dit leidt tot nuttige feedback, die bevruchtend werkt op zowel het onderzoek als het onderwijs van de vakgroep. Bovendien is het een mogelijkheid voor de vakgroep om zich naar buiten te profileren: het verzorgen van PAOT heeft ook een public-relations-functie. Daarnaast brengt het verzorgen van cursussen voor het Orgaan PAOT geld op, waarmee mogelijk nieuwe activiteiten kunnen worden ondernomen en de continuïteit kan worden versterkt. Voorwaarde hiervoor is natuurlijk wel dat de financiële compensatie daadwerkelijk naar de vakgroep terugvloeit.

Naast deze overwegingen spelen ook persoonlijke of individuele motieven een zeer belangrijke rol. De meeste docenten vinden het leuk om onderwijs te geven en ken-

nis en vaardigheden over te dragen. Het geven van onderwijs aan collega's is extra stimulerend doordat de respons groot is en men het gevoel heeft meer dan bij het onderwijs aan studenten in een werkelijke behoefte te voorzien. Verzorgen van PAOT-cursussen geeft een grote mentale beloning en onderhoudt het enthousiasme. Bovendien ervaart men het vaak min of meer als een eer om voor het geven van een cursus voor het Orgaan PAOT (en van PAOT in het algemeen) te worden uitgenodigd: het streelt de ijdelheid. Incidenteel ziet een jongere docent het gaan verzorgen van cursussen voor het Orgaan PAOT ook als een mogelijkheid om de eigen positie binnen de vakgroep een steviger basis te geven.

Bij al deze motieven speelt het persoonlijk enthousiasme van de docent eveneens een zeer belangrijke en in veel gevallen doorslaggevende rol. Op dit persoonlijke enthousiasme wordt een zware wissel getrokken. De voorwaarden en omstandigheden voor het geven van cursussen voor het Orgaan PAOT blijken weinig stimulerend te zijn.

Een zeer belangrijke factor hierin is, dat binnen de subfaculteiten/vakgroepen het verzorgen van PAOT niet goed is geregeld. Mede doordat de afwikkeling van de financiële compensatie door het Orgaan PAOT vaak ondoorzichtig en traag is, wordt door de vakgroepen onvoldoende formatie vrijgemaakt. Omdat ook de facilitaire ondersteuning gering is, moet men om cursussen voor het Orgaan PAOT te kunnen verzorgen niet alleen tijd 'stelen' van andere taken, maar dient men ook vrije tijd te investeren, die op geen enkele wijze wordt gecompenseerd.

Hierbij komt dat het verzorgen van PAOT binnen veel vakgroepen niet in hoog aanzien staat. Men is vaak sterk gericht op onderzoek en het vervaardigen van publikaties; het verzorgen van PAOT levert geen bijdrage aan de carrière.

Van het Orgaan PAOT gaat voor docenten ook onvoldoende stimulerende en enthousiasmerende werking uit. Men ervaart het Orgaan als een enigszins onpersoonlijke instelling, die vooral een administratieve functie heeft. Ook de praktische ondersteuning door het Orgaan is gering; facilitaire ondersteuning is gebrekkig. Doordat de subfaculteiten eveneens onvoldoende ondersteuning kunnen bieden, heeft men het gevoel zeer sterk op zichzelf te zijn aangewezen en (te) veel tijd te moeten investeren in niet-inhoudelijke zaken. Om-

dat dit in de praktijk nogal eens neerkomt op het investeren van vrije tijd, zou men een financiële tegemoetkoming hierin op prijs stellen.

Summary:

Title: Continuing education. Part II. Requirements and ideas of tutors.

Keywords: Continuing education – Needs-attendance-attitudes

This article is the second of two contributions in which the results of a qualitative study into the wishes and opinions of general practitioners and tutors have been reported with a view to postgraduate courses, especially those offered by the Orgaan PAOT (Organization Post-Academic Education Dentistry).

In the first contribution the opinions of general practitioners were discussed. In this article attention is given to the ideas of tutors.

The setting up of postgraduate education is for an important part done through tutors' personal motivation. They like teaching and the organising of continuing education for colleagues is experienced as satisfying and stimulating, and it kindles enthusiasm.

Because of the big response and contact with the practice, they are at the same time able to speak of a feedback which proves to be advantageous to their own research and teaching activities.

Besides this, considerations connected to the faculties/departments play a role. Organising of postgraduate education gives the opportunity to carry out and test department activities in practice. Moreover, it creates finances with which extra activities for the faculty/department can be realised.

The Orgaan PAOT and the subfaculties are, however, not yet successful enough in creating a stimulating atmosphere. The Orgaan PAOT kindles too little enthusiasm, and practical support for tutors is limited. The faculties are mentally not PAOT-orientated and, also due to the not very clear and slow financial settlement, allow insufficient formation for the organising of courses for the Orgaan PAOT. Therefore, too much time and dedication is demanded from the tutors.

Literatuur:

1. Ouwens KK. Nascholing voor tandartsen. Deel 1. Mening en wensen van algemeen-practici. Ned Tijdschr Tandheelkd 1986; 93: 462-6.

September 1986. Lange Leidsdwarstraat 98b, 1017 NM Amsterdam.